

i capir quin és el sentit de saber-ne les darreres innovacions i tendències en els estudis i l'estat general de la qüestió.

Michael Pacione ha fet una tria encertada dels col·laboradors per bastir la columna mestra que ell es fixava. Les extenses llistes de bibliografia al final de cada capítol són d'un gran valor, i una eina apreciadíssima pels estudiosos que vulguin aprofundir en algun dels aspectes. Fem notar que la majoria de la bibliografia, com els exemples que apareixen en els capítols, són britànics, o en algun cas del món anglosaxó, com Estats Units, Canadà, Alemanya o Austràlia.

Per acabar, una bona obra que aconseguix el seu objectiu de donar a conèixer l'estat actual de la qüestió i les tendències més recents de la geografia rural britànica.

Ramon Alfonso

COROMINAS, J., 1982, *Geologia i planificació territorial*, Direcció de Política Territorial. Generalitat de Catalunya, 37 pp.

L'objectiu de la planificació territorial és l'assignació d'un ús a un territori determinat en funció d'unes característiques que li permeten suportar tal ús sense trencar l'equilibri natural. El coneixement d'aquestes característiques comporta l'anàlisi de gran quantitat de paràmetres que pertanyen a camps de les ciències naturals i de les ciències socials (geologia, biologia, climatologia, hidrogeologia, sòls,

economia, geografia rural i humana, etc.) i que es poden reunir en tres grans grups: geològics o abiòtics, biològics i humans. Aquesta conjunció de factors és la que caracteritza el «medi físic» o «medi ambient» d'un territori.

El treball *Geologia i Planificació Territorial*, realitzat per Jordi Corominas i Dulcet i la Direcció de Política Territorial de la Generalitat de Catalunya i presentat en forma d'atlas, cobreix un d'aquests conjunts, el geològic o abiòtic, de tot el territori català. Si bé és cert que realitzar aquesta feina podria no comportar una gran dificultat per la gran quantitat d'informació de què es disposa, també ho és que això mateix entranya un problema perquè és dispersa i perquè no sempre aquesta informació és directament utilitzable. Certament, a Catalunya sempre hi ha hagut gran interès per la geologia del nostre país, i aquesta actitud s'ha traduït en una extensa bibliografia, sobretot universitària, que comprèn gran diversitat de matèries. Però aquestes investigacions sovint han tingut escassa o nul·la relació amb els problemes socials. Puntualment aquesta relació s'ha donat, com va ser el cas dels aiguats de 1962, quan es va plantejar la necessitat d'una prevenció d'aquests fenòmens naturals, o els de la tardor de 1982, quan un equip de geòlegs va explicar els processos d'erosió i els canvis a la morfologia del terreny, però no es pot dir que hagi existit una continuïtat en aquests tipus d'investigacions. En la construcció de les grans obres públiques (autopistes, túnels, edificis), els geòlegs han tingut un paper de tècnics dintre del camp de l'enginyeria (mecànica de ro-

ques), però difícilment han pogut actuar globalment en defensa del medi físic en el sentit de decidir per on havien de passar una autopista o un túnel, o on s'havia de construir l'edifici sense modificar l'equilibri natural. En el camp de la hidrogeologia, institucions oficials com la Comissaria de Aguas del Pirineo Oriental i el Servicio Geológico del Ministerio de Obras Públicas, des de fa una vintena d'anys han realitzat investigacions d'una manera continuada amb relació a la demanda social.

Tot això ha donat lloc a una gran quantitat d'informació molt interessant, però que no sempre es pot utilitzar directament a l'hora de plantejar problemes d'ordenació del territori. Fer possible la utilització de la informació és el principal mèrit del treball que estic comentant. L'autor fa una anàlisi de la importància d'onze variables que condicionen l'ús del territori i que són: litologia, pendents, unitats geomorfològiques, processos geodinàmics, corbes de retorn sísmic, hidrogeologia, permeabilitat i vulnerabilitat dels aqüífers, capacitat de càrrega, estabilitat dels talussos artificials, roques industrials. L'obra tradueix el coneixement que es té d'aquestes variables a un llenguatge clar, estandaritzat i sintètic adequat al planificador, donant una avaluació dels paràmetres de forma quantitativa quan es pot, probabilística (terratrèmols, avingudes) o qualitativa. Cada variable es presenta en una col·lecció de 16 fulls que cobreixen tot Catalunya a una escala de 1/200.000. Els mapes es faciliten en forma d'una retícula quadrada d'un quart de quilòmetre de malla que facilita el

tractament automàtic. Es donen també les coordenades UTM per cada quadre per facilitar la localització.

Un altre aspecte que voldríem destacar és que les variables s'ofereixen no solament perquè es pugui decidir on es pot actuar (capacitat del territori), sinó que endemés també es té present la modificació que aquesta actuació fa sobre el medi natural (impacte); és a dir, els paràmetres geològics són considerats o bé com a un factor limitant per a l'actuació humana (per exemple, determinats tipus de roques, pendents excessius, zona de riscos naturals), o bé com a recursos naturals que poden ésser modificats per l'acció de l'home (erosió del sòl, vulnerabilitat dels aqüífers).

L'obra és d'una gran utilitat per als estudis que necessiten com a base la descripció del medi físic. El Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona l'ha utilitzat en dos estudis de planificació, el del Lluçanès i el de la conca de la Tordera, amb uns resultats molt acceptables. Però voldria aprofitar l'avinentesa per encoratjar la Direcció de Política Territorial de la Generalitat perquè faci possible una ràpida publicació de l'altre gran grup de factors, el biològic, que hauria d'incloure la vegetació, sòls, fauna. També voldria fer un recordatori: el del tractament de variables referents a la línia de costa i a les pròpies aigües litorals. La línia de costa és una de les zones de més forta concentració humana i per tant és subjecta a fortes modificacions. Probablement és en ella on es fa més evident la desfeta ecològica. Variables com la mobilitat vertical i transversal de

la sorra, cartografia de dunes costaneres, aiguamolls, corrents litorals, qualitat del paisatge, etc., serien d'una gran utilitat a l'hora de decidir actuacions sobre una zona tan significativa a casa nostra.

Manuel de Miró Orell

AGULHON, M., ed.; CHOAY, F.; CRUBELLIER, M.; LEQUIN, Y.; RONCAYOLO, M., 1983, *Histoire de la France urbaine 4. La ville de l'âge industriel. Le cycle haussmanienne*, París, Ed. du Seuil.

La *Histoire de la France urbaine* dirigida por Georges Duby es uno de los ejemplos más significativos del creciente interés por la historia urbana en Francia. La obra —una edición de Seuil de gran calidad dirigida a un público no especializado—, pretende sintetizar los grandes rasgos de la historia de las ciudades francesas. El volumen 4 de la serie, dedicado al estudio de la ciudad de la era industrial, no se limita a coleccionar una serie dispersa de historias de ciudades; se trata más bien de ofrecer una visión de conjunto de la evolución del fenómeno urbano francés.

En esta última entrega se opta, además, por una precisa periodización que no se corresponde estrictamente con las habituales de la historia general. La etapa que se estudia —de mediados del siglo XIX hasta la última fase del desarrollo urbano iniciado en los años 50— indica, de entrada, una pretensión de especificidad en el tratamiento del fenómeno de la

urbanización, cuyos tiempos no son un simple reflejo de los de la historia política o económica. Como señala Agulhon, este volumen, a diferencia de los anteriores, no se divide en subperíodos que no convendrían «para el objeto muy global que se trata». Esta vez se plantea la cuestión de la «haussmannización» como hilo conductor que delimita toda una fase de la evolución urbana.

Marcel Roncayolo, en efecto, precisa la cronología de un gran ciclo secular de las ciudades entre 1840 y 1950, ocupándose, en primer lugar, de lo que denomina «las lógicas urbanas». Red urbana, tipos de ciudades, jerarquías y ritmos de crecimiento son considerados en función de la variable demográfica y de algunos indicadores económicos. Proceso de urbanización y proceso de industrialización no se relacionan de manera mecánica: «La ciudad es en Francia una estructura de duración y fuerza muy superiores a las de la industria». La red urbana heredada del Antiguo Régimen no es alterada por la industrialización de forma tan profunda ni tan brusca como a menudo se piensa; las estructuras muestran una inercia que no debe ser menospreciada.

En un segundo capítulo, el mismo Roncayolo traslada la atención de la red urbana a la de la ciudad en su singularidad espacial: «La producción de la ciudad». El «ciclo haussmannismo» es analizado, en primer lugar, en sus condiciones: los tiempos y ritmos de la construcción urbana. El gran impulso inmobiliario alcanza hacia los años 80 su máxima cota para descender posteriormente y llegar a su más profunda atonía en el